

Poškození porostů polních plodin mrazy

Ve srovnání s ovocnými stromy a vinnou révou je poškození polních plodin menší a více lokální a vzhledem ke kompenzačním schopnostem rostlin bude záviset na následujícím průběhu počasí, jak se projeví ve snížení výnosů. Mrazy byly poškozeny porosty ozimé řepky, ozimého ječmene, raných odrůd ozimé pšenice v pokročilejší fázi růstu, cukrovky, máku, kukuřice a ochrannou fólií nezakrytá zelenina a brambory v ranobramborářských oblastech.

Riziko vegetačních mrazů

Časný nástup jarní vegetace spojený s neobvykle vysokými teplotami vzduchu vyvolává následné riziko poškození porostů vegetačními mrazy, které jsou dalším projevem změny klimatu a také v příštích letech se mohou opakovat častěji než jsme byli dosud zvyklí. Například ozimá řepka začínala letos kvést již na konci března a také další ozimé plodiny byly ve srovnání s běžnými roky v předstihu o 2-4 týdny. Tím se významně ztrácela odolnost rostlin k pozdějším mrazům. Noční mrazy způsobily větší škody než v minulých letech také v důsledku toho, že mrzlo více hodin a v některých dnech klesly kritické teploty pod $-1\text{ }^{\circ}\text{C}$ již ve večerních hodinách před půlnocí.

Na rozdíl od ovocných stromů a vinné révy má většina polních plodin kompenzační schopnosti mezi jednotlivými výnosovými prvky, a tak může např. poškozené květy ve vrcholové části u řepky do určité míry nahradit květy na vedlejších a později kvetoucích větvích, ale znamená to zpravidla snížení výnosu semen. Poškozené porosty některých plodin lze přesít nebo nahradit jinou plodinou, což však vyžaduje další náklady.

Poškození polních plodin

Během letošního jara došlo zatím k největšímu poškození polních plodin mrazy 22. a 23. dubna, kdy teploty vzduchu ve 2 m klesaly až k $-7\text{ }^{\circ}\text{C}$ a nad povrchem půdy k $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$ (např. na Karlovarsku, části středních a západních Čech). U ozimé řepky (obr. 1) byly v některých lokalitách poškozené květy, ze kterých se nemusí vyvinout šešule a některé již vyvinuté šešule žloutnou (obr. 2) a pravděpodobně opadnout nebo zůstane zachována jen část šešule s menším počtem semen. Přestože rostliny řepky mají velkou kompenzační schopnost, výnosy již budou i u dosud velmi dobrých porostů po jejich poškození mrazem nižší. Šešule založené na pozdějších větvích jsou často menší a na základě zkušeností z předcházejících let je u nich větší riziko nižší HTS např. v důsledku vysokých teplot a sucha v červnu, popř. na začátku července u pozdějších sklizní.

K největšímu snížení výnosů řepky poškozené mrazem zřejmě dojde v oblastech s nedostatkem srážek po jarním hnojení, kde hnojiva zůstávají dosud koncentrovaná v proschlé povrchové vrstvičce půdy a dosud nebyla využita rostlinami. Tyto porosty jsou slabší a řídké s malým počtem větví a na některých polích jsou navíc poškozeny hrabošem polním (obr. 3). Například v Praze-Ruzyni byly poslední efektivní srážky, po kterých mohl být v půdě pohyblivý dusík (nitratový a močovinový) z aplikovaných hnojiv proplaven ke kořenům 17. února (6,5 mm). Od té doby do 25.4. spadlo jen 18 mm srážek, většinou v denních úhrnech do 1,5 mm. U poškozených porostů bude rozhodující další průběh povětrnosti. Pro regeneraci rostlin poškozených mrazem není vhodné velmi teplé (popř. i větrné) počasí bez srážek, které však je předpovídáno pro příští dny.

U řepky způsobily mrazy v omezené míře také popraskání stonků (obr.4), v některých případech již během měsíce března. Také v loňském roce došlo na začátku dubna v důsledku mrazů pod $-7,0\text{ }^{\circ}\text{C}$ v přízemní vrstvě nad povrchem půdy k popraskání stonků řepky. Jak vyplývá z grafu 1, na poškození stonků mělo vliv mimo jiné hnojení dusíkem, kterým ovlivňujeme růst rostlin a obsah vody v pletivech a tím i jejich odolnost k mrazu. Vzhledem k následujícímu příznivému počasí došlo během dalšího růstu k zacelení prasklin a výnosy semen nebyly významněji ovlivněny (graf 2).

Také u cukrovky došlo v letošním roce v některých lokalitách k poškození vzešlých rostlin mrazem (obr. 5), a to zejména po včasnějším setí a jestliže po mrazu následovalo větrné počasí a vyšší teploty vzduchu. Část porostů již byla nebo bude přeseť, popř. zaorána. U kukuřice bylo v oblastech s většími mrazy zatím jen málo vzešlých porostů, u kterých většinou zežloutly listy, zastavil se růst a některé rostliny mohou odumřít. Také u ozimého ječmene a raných odrůd ozimé pšenice mohlo dojít při větších mrazech k poškození již vyvinutých klasů a redukci počtu zrn, což se projeví v následujícím období.

Čekají nás změny v pěstebních technologiích?

Při předpokládaných změnách klimatu, teplejších zimách často bez sněhu a rychlejším nárůstu teplot vzduchu na začátku jarní vegetace se dá očekávat také větší riziko vegetačních mrazů, čemuž musíme přizpůsobit technologie pěstování polních plodin včetně výběru vhodných druhů a odolnějších odrůd. Předpovědi k výskytu mrazů pro různé oblasti ČR jsou každodenně aktualizovány spolu s dalšími riziky na portálu Agrorisk.cz.

Zatímco dosud jsme se snažili již na konci zimy podpořit jarní růst ozimů například rychle působícími dusíkatými hnojivy, v příštích letech zřejmě budeme tyto postupy inovovat, aby se snížilo riziko poškození rostlin následnými mrazy. Problémem je riziko nedostatku srážek, kdy dusík aplikovaný v pozdějším období nemusí být včas využit rostlinami, což má často dopad na dosažené výnosy. Také půdu budeme více konzervovat a na jejím povrchu nechávat více rostlinných zbytků, které zpomalí její prohřívání na začátku jarní

vegetace a ztráty vody z půdy. Bude nutné v poměrně krátké době uplatnit v zemědělské praxi celý komplex opatření, vycházejících z většího zohlednění vzájemných vztahů mezi pěstovanou plodinou, odrůdou, zpracováním půdy, výživou a ochranou rostlin s cílem omezit rizika pěstování polních plodin při omezených vstupech včetně snížení spotřeby pesticidů a hnojiv a stabilizovat výnosy i v méně příznivých letech (sucho, mrazy apod.). Nezastupitelnou roli v tomto procesu budou hrát nové druhy a odrůdy polních plodin, které budou více pěstovány ve směsích (intercropping), eliminujících pěstelská rizika včetně poškození vegetačními mrazy.

Výsledek vznikl za podpory projektů MZE-RO0423 a QL24020149.

Autoři: Ing. P. Růžek, CSc., Ing. H. Kusá, Ph.D., Ing. L. Menšík, Ph.D., Ing. R. Vavera, Ph.D.

VÚRV, v.v.i., Praha-Ruzyně

Foto: Růžek, P., Bečka, D., Menšík, L., Mikoláš, J.

Obr. 1: Porost ozimé řepky poškozený mrazem (Plzeňsko, 23.4.)

Obr. 2: Žluté šešule po poškození řepky mrazy (Rakovnicko, 24.4.)

Obr.3: Slabý a nízký porost řepky poškozený hrabošem polním (Ruzyně, 2024)

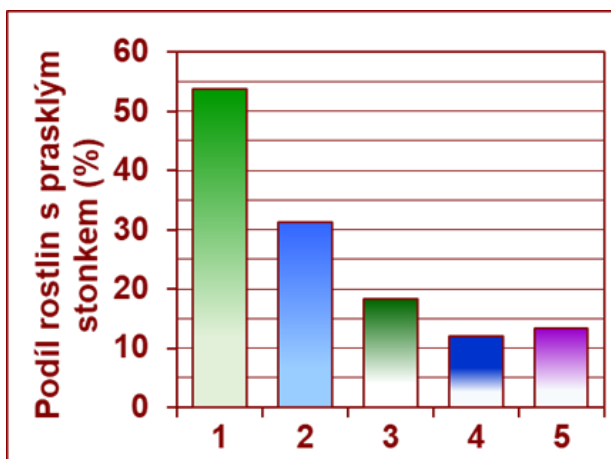
Obr. 4: Poškození stonků řepky mrazy na začátku dubna (Ruzyně 2023)

Obr. 5: Poškození cukrovky mrazem (Svitavsko, 24.4.)

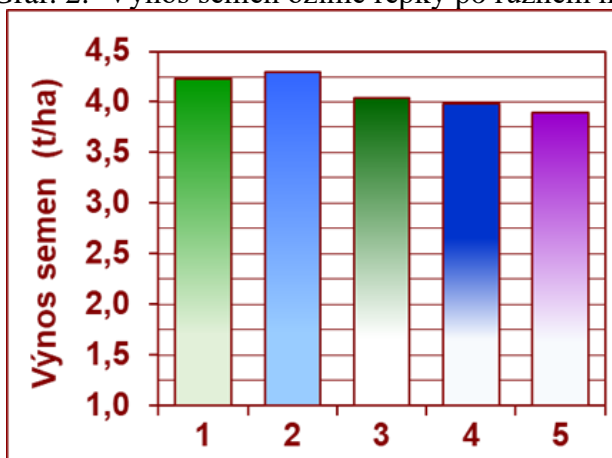

Graf 1: Podíl poškozených stonků řepky mrazem (Ruzyně, duben 2023)

Var.	Hnojení kg N/ha	
	podzim	1. jarní dávka
1	LAV 30	LAV 70
2	UREA ^{stabil} 30	UREA ^{stabil} 70
3	-	LAV 100
4	-	UREA ^{stabil} 100
5	-	Alzon neo-N 100

Graf. 2: Výnos semen ozimé řepky po různém hnojení N (Ruzyně, 2023)

Var.	Hnojení kg N/ha		
	podzim	1. jarní dávka	2. jarní dávka
1	LAV 30	LAV 60	LAV 70
2	UREA ^{stabil} 30	UREA ^{stabil} 60	LAV 70
3	-	LAV 90	LAV 70
4	-	UREA ^{stabil} 90	LAV 70
5	-	Alzon neo-N 90	LAV 70